

ورزش بانوان در ایران

سیاوش قاضی*

زنان ورزشکار در ایران، به رغم ممنوعیت تماشای ورزش‌های مردانه و یا اجرای ورزش بانوان در ملا عام، به تدریج مسیر خود را باز می‌کنند.

در جریان رده‌بندی تیم‌های فوتبال برای ورود به جام جهانی ۱۹۹۸ زنان شور و اشتیاق فراوانی نسبت به فوتبال از خود نشان دادند. هنگامی که بازیکنان تیم ایران، به‌طور غیرمنتظره در خانه حریف بر تیم استرالیا پیروز شدند و افتخار ورود به جام جهانی را پیدا کردند، در تمام ایران یکپارچه، از پایتخت گرفته تا ده‌کوره‌ها، میلیون‌ها زن و مرد به خیابان‌ها ریختند و جشن گرفتند. یک هفته بعد مراسم استقبال پرشکوهی از قهرمانان در استادיום آزادی برگزار شد. به‌رغم اعلامیه‌های مکرر دولت از رادیو و تلویزیون دایر بر قذغن بودن حضور زنان در استادיום، پنج هزار زن به استادיום وارد شدند. این خود واقعه‌ای شگفت‌آور بود. چون از (۱۳۷۱) ۱۹۹۲ حضور زنان در ورزش‌های مردانه و بالعکس حضور مردان در ورزش‌های زنانه ممنوع اعلام شد.

یک بار دیگر ایران چنین هیجانی را در جریان جام جهانی در ۲۱ ژوئن هنگامی تجربه کرد که تیم ایران دو بر یک بر تیم آمریکا در فرانسه و در شهر لیون به پیروزی رسید. همین تاحدود زیادی راه را بر اجازه رسمی فوتبال زنان باز کرد. بازیکن زن جوان تیم ایران می‌گوید: «ترجیح می‌دهم فوتبال بازی کنم تا فیلم تماشا کنم.»

زنان می‌توانند بسکتبال بازی کنند، ولی فوتبال را اجازه ندارند. مگر چه فرقی میان تماشای توپ با دست و تماشا توپ با پا هست؟

فائزه هاشمی (دختر علی اکبر هاشمی رفسنجانی، رئیس تشخیص مصلحت نظام) کارهای بسیاری را در جهت ارتقای ورزش بانوان انجام داده است. اخیراً هم رضایت مقامات دولتی را برای برگزاری مسابقات فوتبال بانوان جلب کرد. خانم شقاقی می‌گوید: «بانوان می‌توانند بسکتبال بازی کنند، ولی فوتبال نمی‌توانند. مگر چه فرقی میان تماشای توپ با دست و تماشا توپ با پا هست؟»

قبل از انقلاب زنان در همه رشته‌ها فعال بودند، منتها در سطح ملی و بین‌المللی تنها در چهار رشته فعالیت داشتند: والیبال، بسکتبال، دو میدانی و شنا. بانوان ورزشکار هیچ‌گاه تشویق یا حمایت نمی‌شدند. فائزه هاشمی می‌گوید: «قبل از (۱۳۵۷) زنان باید میان ورزش و حجاب یکی را انتخاب می‌کردند.»

از آغاز انقلاب اسلامی دولت سعی کرد بر ورزش بانوان نظارت کند. یک روزنامه‌نگار می‌گوید: حتی میانه‌روها نیز مخالف برگزاری ورزش بانوان در ملا عام هستند. ورزش

روز ۲۲ اوت ۱۹۹۸ (برابر با ۳۱ مرداد ۱۳۷۷) به عنوان روز پیروزی زنان در تاریخ ایران ثبت شد. چهل زن در سالن حجاب تهران در مسابقه فوتبال غیرحرفه‌ای شرکت کردند. از آغاز انقلاب اسلامی در فوریه ۱۹۷۹ (بهمن ۱۳۵۷) تاکنون زنان از شرکت در بازی فوتبال چه به صورت تماشاگر و چه به صورت بازیکن محروم بودند. مهناز امیرشقاقی، مربی این دوره از مسابقات آموزشی، با سربلندی و غرور می‌گوید: «دختران و بانوان، اعم از محصل و دانشجو، پیر و جوان، به دلیل عشقشان به فوتبال به سالن حجاب آمدند.»

* روزنامه‌نگار در تهران، ایران

زنان در جایگاه لردها

در سپتامبر ۱۹۹۸، یکی از آخرین سنگرهای ورزش مردانه، یعنی باشگاه کریکت مریلبون (MCC) به تصرف زنان درآمد و سرانجام این باشگاه درست یک سال قبل از پایان قرن بیستم تصمیم گرفت زنان را نیز به عضویت بپذیرد.

کالین اینگلی مکنزی، رئیس باشگاه گفت: «من بسیار خوشوقت‌ام. زنان دارای قابلیت‌های فوق‌العاده‌ای هستند. «منتها این طرز فکر تمام اعضای باشگاه نیست. یکی از اعضای پنجاه ساله می‌گوید: «پایان این دوره یعنی پایان زندگی‌ای که با آن تاکنون انس گرفته بودیم.»

این بازی با قدمت دوست ساله‌اش، نخستین بار در انگلستان ابداع شد. بازی کریکت متشکل از دو تیم یازده نفره است و نیاز به یک چوب و یک توپ دارد. سالیان سال است که چه در سطح ملی چه در سطح بین‌المللی هم مردان و هم زنان به این بازی مشغول‌اند. پس چرا تصمیم‌گیری باشگاه مریلبون در پذیرش زنان تا این حد مهم است؟ باشگاه مریلبون قوانینی را در کریکت تدوین کرد که تا سال ۱۹۶۹ بر این بازی حاکم بود و هنوز در سطحی وسیع به عنوان وارث و حامی این بازی نفوذی نمادین بر این ورزش دارد.

دفتر مرکزی این باشگاه در زمینی متعلق به لردها است و کرسی ریاست کمیته بین‌المللی کریکت برعهده ایشان است. این کمیته عالی به نه منطقه دسته‌بندی می‌شود که به بحث برای تعیین مسابقات بین‌المللی می‌پردازند. خود این کمیته شامل ۴۲ انجمن و باشگاه وابسته است که از آرژانتین تا زیمبابوه را دربرمی‌گیرد.

نزدیک به ۸۰٪ از ۱۷۵۰۰ عضو باشگاه کریکت، که متوسط سن شان ۵۷ سال است، در رأی‌گیری سپتامبر شرکت کردند. این سومین باری بود که مسئله پذیرش بانوان در باشگاه به رأی گذاشته شد. در ۱۹۹۱، طرفداران عضویت بانوان در باشگاه شکست سختی را تجربه کردند. در فوریه ۱۹۹۸، ۵۶٪ آراء را به دست آوردند. سرانجام در سپتامبر همان سال ۲/۳ اکثریت آراء را برای تغییر قوانین عضویت در باشگاه کسب کردند.

به زعم برخی، انگیزه این تصمیم‌گیری باشگاه مریلبون باقی ماندن در جایگاه خود است و گرنه تمایلی واقعی به تغییر قوانین در کار نبوده است. باشگاه از این واژه دارد که این کارش نوعی نقض قوانین بریتانیا به حساب آید، چه هر باشگاهی ملزم به رعایت قوانین همگانی است و از آن جمله عدم تبعیض در پذیرش مردان و زنان. درخواست باشگاه مریلبون برای دریافت اعانه از دولت تاحدودی به دلیل سیاست تبعیض جنسی پذیرفته نشد. شاید برخی به حضور زنان در این باشگاه با علم به این قضیه رأی دادند که در صورت عدم قبول آن باشگاه قادر به ادامه حیات و تحمل پیامدهای آن نیست، چه کسانی که منتظر عضویت در این باشگاه‌اند همگی ۱۸ ساله‌اند!

باشگاه مریلبون در مارس اعلام کرد که ده عضو افتخاری زن در باشگاه پذیرفته شدند. طبق طرحی که روی لباس‌های باشگاه نقش بسته زنان نیز می‌توانند در صورت کسب مدال در مسابقات، عکس‌شان را روی لباس‌های باشگاه مشاهده کنند، حتی در مجاز باشگاه روی بلوزهای ابریشمی مخصوص شب‌نشینی که در معرض فروش‌اند همان عبارتی مشاهده می‌شود که رئیس باشگاه اینگلی مکنزی گفته است: «زنان، به محض عضویت در باشگاه، از تمام امکانات برخوردار خواهند شد.»

و مرد در ورزش، بسیاری از خانواده‌های سنتی ایرانی را تشویق کرده تا به دختران‌شان که تا به حال اجازه ورزش کردن نداشتند اجازه دهند ورزش کنند.» حال امکانات ورزش در اختیار تمام زنان جوان با هر سطح مالی قرار گرفته است.

ولی امکانات بسیار ناقص و کم است. خانم امیری می‌گوید: «بیشتر مراکز ورزشی مختص مردان است. یک دهم امکانات مردان را ما نداریم. رادیو و تلویزیون هیچ گزارشی درباره ورزش بانوان یا حتی مسابقات پخش نمی‌کنند. نمایش چنین رخدادهایی در تلویزیون قدغن است و این خود مانعی جدی بر سر راه پیشرفت ورزش بانوان است.»

جدایی زنان و مردان در ورزش بسیاری از خانواده‌های سنتی را تشویق کرده تا به دختران‌شان که تا به حال اجازه ورزش کردن نداشتند اجازه دهند ورزش کنند

روزنامه زن در این میان استثناء است. در این روزنامه درباره ورزش بانوان گزارش نوشته می‌شود و زنان را تشویق می‌کند که ورزش را تا مرحله حرفه‌ای ارتقاء دهند. فائزه هاشمی، مدیرمسئول روزنامه زن اخیراً جایگاهی برای دور دوچرخه‌سواری در پارک جنگلی ایجاد کرده که دختران و پسران در پیست‌های جداگانه به ورزش دوچرخه‌سواری می‌پردازند.

خانم فائزه هاشمی حتی پا را از این فراتر گذاشته و دوره بازی‌های بانوان کشورهای اسلامی را به راه انداخته که تاکنون دو دوره از این بازی‌ها در ایران برگزار گردیده است. در ۱۹۹۳، یازده کشور با ۳۴۵ زن در هشت رشته ورزشی از آن جمله پرش، پینگ‌پنگ، هندبال و بسکتبال شرکت کردند.

در ۱۹۹۷، نزدیک به هزار زن از ۲۱ کشور برای رقابت در سیزده رشته ورزشی از جمله تنیس، شطرنج، ژیمناستیک، کاراته، شنا و سوارکاری به تهران آمدند. از جمله کشورهای شرکت‌کننده می‌توان از سوریه، ترکمنستان، بنگلادش، آذربایجان، قزاقستان، اندونزی و کویت نام برد. این رخدادهای ورزشی از تلویزیون با حفظ فاصله نشان داده شد.

این موقعیت برای بانوان در ایران ایجاد شده که حتی با تیم‌های خارجی به رقابت بپردازند، هرچند که چندان مهارتی هم نداشته باشند. نشان دادن زنان با لباس‌های ورزشی، مخصوصاً لباس‌های ورزشی کوتاه جلو مردان مانعی بزرگ بر سر راه ورزش بانوان است. ولی در بازی‌های المپیک آتلانتا یک زن در تیم ملی تیراندازی شرکت کرد و در بازی‌های آسیایی اخیر یک زن ایرانی در رشته اسکی موفق به دریافت مدال برنز شد. اینها دو ورزشی هستند که احتمالاً بانوان ایرانی باشور و اشتیاق برای یادگیری آن سرودست می‌شکنند.

برگزاری دومین دوره بازی‌های بانوان کشورهای اسلامی در دسامبر ۱۹۹۷ در تهران

«داشتن دوست»

صمیمی در تنیس

غیر ممکن است چون

دیر یا زود مجبور

می شوید حریف او

شوید»

آرانچا سانچز ویکاریو
زن تنیس باز ماهر سابق

بانوان تنها باید در حضور بانوان اجرا شود.

امروز زنان در ۲۵ رشته ورزشی فعالیت دارند. از آن جمله اسکی، والیبال، بسکتبال، پرش، پاروژنی، جودو، ژیمناستیک، جداسازی زن و مرد پیامدهای مثبتی نیز در پی داشته است. خانم شقاقی می‌گوید: «بسیاری از زنان در سال‌های اخیر، حدوداً ۱۶۰۰۰ نفر در تمام رشته‌های ورزشی به مقام داور و مربی‌گری رسیده‌اند. برای نمونه امروز در سطح بین‌المللی ۵۶ مربی زن در رشته والیبال و ۶ مربی در رشته شمشیربازی داریم. در ماه‌های اخیر بانوان در رشته موتورسواری نیز شرکت کرده‌اند. گزارشگر روزنامه زن می‌گوید: «دوره‌های نظری و عملی از سه ماه قبل شروع شده و موفقیت چشمگیری داشته است.»
ژیلا امیری، فوتبالیست زمان شاه، می‌گوید: «جدایی زن